

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 24/2009 rd

Rundradion Ab:s förvaltningsråds berättelse om bolagets verksamhet 2007 och 2008

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 oktober 2009 Rundradion Ab:s förvaltningsråds berättelse om bolagets verksamhet 2007 och 2008 (B 14/2009 rd) till kommunikationsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagsledamot Mika Lintilä
- konsultativ tjänsteman Elina Normo, kommunikationsministeriet
- verkställande direktör Mikael Jungner och chef Martti Soramäki, Rundradion Ab

- ordförande Kari Neilimo, Rundradions styrelse
- biträdande direktör Petra Wikström Van Eemeren, MTV Media
- direktör Marcus Wiklund, SanomaEntertainment Oy
- ordförande Antero Penttinen och jurist Pamela Sarasmo, Finska hörsselförbundet
- enhetschef Kaisa Alanne och expert Jari Heiskanen, Dövas Förbund rf
- folktingssekreterare Stefan Svensfors, Svenska Finlands folkting
- juris kandidat Jussi Tunturi.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Det primära syftet med den finländska mediepolitiken är att upprätthålla ett sådant system för elektroniska medier i vårt land att varje finländare kan ta del av de samhälleligt sett viktigaste rundradioprogrammen. Rundradion Ab:s (nedan Rundradion) uppgift har varit att värna den nationella kulturen genom att aktivt och självständigt satsa på kultur. I dagens ständigt föränderliga medievärld har Rundradions public service-uppdrag fått en allt mer framträdande roll i det finländska samhället, understryker utskottet.

I 7 § i lagen om Rundradion Ab (1380/1993) definieras bolagets allmännyttiga uppgift. Enligt lagen ska bolaget tillhandahålla ett heltäckande televisions- och radioprogramutbud och special- och tilläggstjänster för alla på lika villkor. Bolaget ska särskilt stödja demokratin och föra fram olika åsikter. Den allmännyttiga uppgiften anses även omfatta produktion av inhemsk kultur, skyldighet att i programutbudet beakta synpunkter som har att göra med allmänbildning och jämställdhet, sända barnprogram och erbjuda andaktsprogram.

I definitionen av Rundradions uppgifter lyfts även språkaspekten fram. Bolaget ska tillhandahålla tjänster såväl på finska och svenska som på

samiska, romani och teckenspråk. Bolaget sänder program även för minoritets- och specialgrupper och bland bolagets värden kan nämnas tolerans och kulturell mångfald. Bolaget ska även upprätthålla programutbud som riktar sig till utlandet. Dessutom ska det försäkra sig om att myndighetsinformation kan sändas under alla förhållanden och att verksamheten också kan pågå under undantagsförhållanden.

Under 2008 reviderade Rundradions styrelse bolagets strategiska riktlinjer. Bolagets primära mål är att producera medieinnehåll som berikar finländarnas liv och erbjuda en mångsidig och mångkulturell bild av världen som är pålitlig och oberoende. Rundradion vill profilera sig bland det övriga medieutbudet genom att tillhandahålla program och tjänster som grundar sig på bolagets egna värden. Värdena är enligt utskottet utmärkta och gör det möjligt för bolaget att fullgöra sin omfattande lagfästa skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid de värden som gäller för Rundradions programverksamhet: finländskhet, trovärdighet, oberoende, mångsidighet och respekt för människan. Utskottet vill i det här sammanhanget också peka på vikten av en människonära infallsvinkel och regional verksamhet. Det är ytterst angeläget att Rundradions public serviceuppgifter inte förloras i bredd utan att programverksamheten täcker allt från nyheter och faktaprogram till kultur, sport och underhållning. För att klara av sitt lagfästa uppdrag måste bolaget nå ut till sin målpublik genom sändningar över ett brett kanalsortiment.

Kanaler och programutbud

Vid Rundradion finns fyra programenheter: YLE 24 för nyheter, sport och regioner, YLE Fakta och kultur för aktualiteter, fakta, kultur, utbildning och vetenskap samt drama, YLE Vision för underhållning, barn och ungdomar, populärmusik och nya tjänster samt Svenska YLE för svensk programverksamhet.

Antalet sändningstimmar inom televisionens programenheter ökade med sammanlagt 148 timmar från 2007 till 2008 och inom radions programenheter med 1 463 timmar. Totalt sände tv

19 866 timmar och radion 61 321 timmar 2008. Om man ser till antalet sändningstimmar står YLE Fakta och kultur, som stärkt sina positioner, för den största andelen inom tv, 55 procent, medan YLE 24 med sina 34 procent är störst på radiosidan.

Rundradions programenheter nådde 2008 precis som året innan per vecka 96 % av finländarna. Dagligen eller närapå dagligen nådde bolaget 82 % av finländarna (78 % 2007). Nyheternas räckvidd var störst: dagligen tittade och lyssnade inte mindre än 71 % av alla 15 år fyllda på Rundradions nyhetssändningar (73 % 2007).

Nöjdhetsfaktorn är stor när det gäller Rundradions programenheter. Av finländarna är 93 % åtminstone nöjda med utbudet. Allra nöjdast är man med nyhetssändningarna, 76 % är åtminstone nöjda. Mer än hälften av finländarna är åtminstone nöjda med sport, finländsk och utländsk drama, barnprogram, regionala program och faktaprogram samt aktualitetsprogram på tv. Nöjdhetsfaktorn ökade från 2007 till 2008 i fråga om utländsk drama, aktualitetsprogram på tv och barnprogram.

Kommunikationsministeriet beställer årligen en undersökning om hur mångsidigt det finländska tv-utbudet är. Den färskaste rapporten, som är från 2007, beskriver vad som allmänt betecknar kanalerna och vilka förändringar som skett. Rapporten tar för första gången upp de kommersiella kanalerna som helheter vid sidan av kanalgruppen inom Rundradions public service. Rundradions public service har enligt utredningen en utomordentlig täckning och andelen finländska program är synnerligen stor jämfört med andra länder. År 2007 dominerade inte någon enskild programklass Rundradions programutbud trots att bolaget satsar på faktaprogram. Av det totala utbudet var 60 % informativa program. Rundradion köper också in stora mängder europeiska program, medan de nordamerikanska programmen stod för 9 %.

Rundradion har en särställning i egenskap av aktör som på ett regionalt rättvist sätt tillhandahåller alla grupper i samhället program. Programenheter och de tittar- och nöjdhetssiffror som uppmätts för dem visar att Rundradion med

sitt breda programutbud når ut till en signifikant del av de dagliga tittarna och lyssnarna i landet och lever därmed upp till sin serviceambition med bred marginal. Rundradions regionala sändningar är enligt utskottets mening absolut nödvändiga. Sändningar där man behandlar aktuella frågor av regionalt intresse och människonära fenomen och händelser samt förmedlar regionala nyheter och regional information skapar en fungerande och nära kommunikativ relation till publiken.

Rundradion tar på ett lovvärt sätt fram den kulturella mångfalden t.ex. när det gäller scenkonst, musik och stora internationella idrotts-evenemang. Underhållningsprogrammen spelar en viktig roll i ett allsidigt och attraktivt programutbud, poängterar utskottet. Underhållning, ensam och i kombination med musik och andra former av kultur, har enligt utskottets bedömning en positiv effekt på Rundradions relation till sin publik. Också servicen till de svenskspråkiga i Finland är garanterad i programutbudet, och enligt berättelsen når Svenska YLE en avsevärt större tittar- och lyssnargrupp än enbart den svenskspråkiga befolkningen.

Men tittar- och lyssnarsiffrorna får inte vara de primära bedömningskriterierna för verksamheten. Det faktiska innehållet i public servicen och möjligheten att nå målgrupperna hänger framför allt samman med programutbudets innehåll och programmens kvalitet. Utskottet framhåller att Rundradion även framöver bör koncentrera sig på innehåll av hög kvalitet, nya fungerande tjänster och en god teknisk tillgänglighet till programmen.

Rundradions särskilda uppdrag

Lagen om Rundradion Ab ger bolaget uppgifter som ska främja jämlikhet, tolerans, kulturell mångfald och interaktionen mellan kulturer. I Rundradions servicestrategi för minoriteter och särskilda grupper finns tydliga mål som gäller fram till utgången av 2010 och som bolaget bevakar att de följs. Målen handlar om att trygga en grundläggande informationsförmedling och förbättra medborgarfärdigheterna, stärka kollektiv acceptans och delaktighet, stärka synligheten i

underhållnings- och barnprogram, beakta religiösa minoriteter, utnyttja tekniska möjligheter, göra Rundradion till en jämställd och mångkulturell arbetsplats och stärka bilden av ett bolag som främjar delaktighet och växelverkan.

Särskilt tjänsterna till minoritetsgrupper och särskilda grupper av olika slag hör till kärnan i Rundradions public service, och där är bolaget i praktiken den enda serviceleverantören. Efterfrågan på servicen är så liten att den inte skapar någon marknad för kommersiella medier. Därför måste det accepteras att tjänsterna i fråga och tjänsternas andel av bolagets bredda utbud överstiger befolkningsgruppernas andel av hela tittar- och lyssnarskaran.

Talad text för synskadade lanserades 2005 i YLE TV1. Numera finns tjänsten på alla tv-kanaler. Tjänsten talad text hör till tilläggsutbudet i digital-tv, liksom även textningen för hörselskadade. Även textningsvolymen har ökat. Ungefär 30 procent av de inhemska programmen och totalt 70 procent av programutbudet textas. De dagliga tv-nyheterna på teckenspråk och nyheterna på engelska förmedlas även över webben och mobilt. Sakkunniga har påpekat att textningsresultatet 30 procent för inhemska program gäller om man bara utgår från vissa givna program i det totala utbudet. Idrotts-, musik- och barnprogram textas inte. Direktsända inhemska aktualitetsprogram textas inte heller. År 2008 textades ungefär 15 procent av de inhemska program som ingick i Rundradions programutbud.

Europeiska kommissionens meddelande KOM(2008)804 "För ett tillgängligt informationssamhälle" sätter fokus på e-tillgänglighet. Kommissionen anser att det nu är hög tid att lägga fast en mer sammanhållen, gemensam och effektiv strategi för e-tillgänglighet så att informationssamhället snabbare blir tillgängligt för alla. För de hörselskadade utgör textningen av tv-program ett viktigt inslag i tillgängligheten, framhåller utskottet. Textningen gör inte minst den finländska kulturen mer tillgänglig. Men textningen gagnar inte bara döva och hörselskadade utan också bl.a. invandrare och äldre personer. I usla tittarförhållanden, t.ex. med en massa störande ljud runtomkring, är det bra för alla tittare att

programmen är textade. Fler inhemska program måste textas, menar utskottet, och textning bör finnas att tillgå på både finska och svenska. Teckenspråkiga döva behöver mer program på teckenspråk och tolkning till teckenspråk. Dessutom behöver utbudet av lättfattliga program ökas.

Rundradion planerar tillsammans med rundradiobolagen i Sverige (SVT, SR) och Norge (NRK) hur de samiska programmen ska läggas upp i framtiden. Enligt planen ska en strategi för samiska program tas fram för 2010–2014. Högt på prioritetslistan i strategin, som kommer att behandlas vid det nordiska generaldirektörmötet i januari 2010, står att utveckla och eventuellt öka nyheterna och barnprogrammen. I planen diskuteras också möjligheterna för bolagen att satsa på andra programområden och sätten att förbättra distributionen av samiska program utanför hembygdsområdet. De samiska språken är hotade, poängterar utskottet. Rundradion har en viktig roll när det gäller att stödja de samiska språken och stärka samisktalande vuxnas och i synnerhet ungdomars identitet. Därför är det angeläget med en strategi för samiska program som faktiskt genomförs, menar utskottet.

Rundradians beredskapsanvisningar uppdaterades 2007. I fjol utarbetades beredskapsplaner som starkare än tidigare fokuserar på beredskapen för störningar och särskilda situationer under normalförhållanden. Bolaget förmedlade under rapporteringsperioden 153 (2007) respektive 142 (2008) myndighetsmeddelanden (182 stycken 2006). Av dem gällde 65 (2007) och 54 (2008) störningar i nödtrafiken, dvs. brutna telefonförbindelser till nödcentraler. År 2008 förmedlades en nödunderrättelse, året förut ingen alls. År 2008 började nödunderrättelser också sändas i tv.

Utskottet vill erinra om hur viktig Rundradion är när det gäller att förmedla myndighetsmeddelanden och nödunderrättelser till den stora allmänheten. Bolagets beredskap att förmedla myndighetsmeddelanden uppges sammantaget vara bra.

Nya tjänster

Rundradion har breddat sitt tjänstesortiment med bl.a. webb-, bredbands- och mobiltjänster samt text-tv. Bolaget har som strategiskt mål att utvecklas till en betydande aktör i fråga om att ta fram och lansera nya tjänster och bli en öppen samarbetspartner. Med sina nya tjänster försöker bolaget nå nya målgrupper och erbjuda sina publikationer ett nytt slags innehåll. Dessutom vill bolaget få till stånd mer växel- och samverkan på nätet.

Utfrågade sakkunniga har påpekat att de traditionella elektroniska medierna — radio och tv — kommer att tappa andelar då nya medier, Internet och bredband, tar över i mediefältet. Det är allt oftare kunden själv, mediekonsumenten, som bestämmer behoven och kan då också kommunicera interaktivt med innehållsproducenten. Samtidigt ökar användningen av sociala medier bland människor och grupperingar av olika slag. YouTube, Facebook och andra diskussionsforum kommer att bli ännu populärare medier, inte minst bland ungdomen. Där är det debattörerna själva som skapar innehållet.

En av Rundradians viktigaste lanseringar på senaste tid är YLE Areena, som öppnades i juni 2007 och som gör det möjligt att titta och lyssna på tv- och radioprogram på webben efter att de sänts första gången. YLE Areenas utbud har breddats och omfattar nu bl.a. alla radiors, även landskapsradiors, utbud. Också YLE Levande arkiv fortsätter expandera; 2008 innehöll det över 3 500 audio- och 8 500 videoklipp. Arkiven kompletterades 2008 med Tehosto, ett arkiv som gör en del av bolagets arkiv med 80 000 ljudeffekter tillgänglig på webben. Också nyhets- och sporttjänsterna på webben förbättrades och utvidgades, särskilt under 2008. Ett mål har varit att synliggöra det regionala nyhets- och aktualitetsutbudet på webben. Sommaren 2008 lanserades yle.mobi, som gör det lättare att följa aktuella teman och program även via mobilen.

Multimediala helheter som byggts upp kring olika evenemang har varit viktiga projekt på webben med tanke på publikrelationer och ambitionen att nå nya publikationer. Några populära exempel är valsidorna, sportevenemang och Eurovi-

sion Song Contest, inte minst 2007 års ishockey-VM på hemmaplan. Ett annat område som Rundradion fokuserat på i sina nya tjänster har varit att utveckla en trygg upplevelsevärld för barn.

Utskottet menar att tjänster typ YLE Areena och Levande arkiv är ytterst angelägna. De är ett särdeles bra sätt för Rundradion att med modern teknik fullgöra sitt public service-uppdrag. För att arkivverksamheten ska kunna utvecklas behövs det en fungerande avtalsmodell som ger materialets rättsinnehavare ett fullgott skydd. Rundradion måste aktivt arbeta på att utveckla webbtjänster om bolaget kundorienterat vill tillgodose sin allt mer diversifierade kundkrets behov av mediala tjänster. Programverksamheten bör utvecklas med särskild hänsyn till unga vuxnas mediala behov och en kulturell mångfald.

Den finansiella basen för verksamheten

De totala kostnaderna för Rundradions programenheter var i stort sett lika höga 2007 och 2008, ca 250 miljoner euro. Genom att utveckla verksamhets- och produktionsmetoder, ta i bruk ny teknik och dra upp riktlinjer för programutbudet har man lyckats förbättra programverksamhetens lönsamhet. Kostnaderna fördelar sig mellan programenheterna så att YLE Fakta och kultur står för den största delen, 35,5 procent, YLE24 för cirka en tredjedel, 33,5 procent, YLE Vision för 15,3 procent och Svenska YLE för 15,5 procent. Bolaget lägger ner 2,9 procent på populärmusik och populärkultur, radiokanalen YleX och radiokanalen YLE Radio 1 som sänder fakta- och kulturprogram samt på nya tjänster.

Kommunikationsministeriet tillsatte den 12 februari 2008 en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgiften att kartlägga Rundradion Ab:s public service-uppdrag och finansieringen av detta uppdrag. Av arbetsgruppen förväntades en bedömning av hur public service-verksamheten

ska tryggas på sikt och hur public service-tjänstens omfattning och finansiering inverkar på kommunikationsmarknaden här hemma. Gruppen skulle också fundera över vilken betydelse den offentliga radio- och televisionsverksamheten har som främjare av finländsk innehållsproduktion. Arbetsgruppen överlämnade sin slutrapport den 23 april 2009. I rapporten föreslår gruppen att finansieringen ska ses över, definitionen av public service preciseras och styrningen och tillsynen över den allmännyttiga tjänsten göras effektivare. Förslagen var ute på remiss i maj-juni 2009, och nu pågår arbetet på att ta fram ändringar i lagstiftningen.

Utskottet tar inte här ställning till de olika finansieringsalternativen. Den lösning som man stannar för bör på ett rättvist sätt stabilisera Rundradions ekonomi och garantera en adekvat finansiering långt in i framtiden. På så vis kan det lagfästa serviceuppdraget fullgöras i nuvarande skala med utnyttjande av alla moderna metoder för informationsförmedling över ett brett kanalsortiment.

Förslag till beslut

Kommunikationsutskottet föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av berättelsen:

De nya finansiella lösningar för Rundradion som är under beredning bör på en rättvist sätt stabilisera bolagets ekonomi och garantera en adekvat finansiering långt in i framtiden, och därmed säkerställa att det lagfästa serviceuppdraget kan fullgöras i nuvarande skala med utnyttjande av alla moderna metoder för informationsförmedling över ett brett kanalsortiment.

KoUB 24/2009 rd — B 14/2009 rd

Helsingfors den 26 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Saara Karhu /sd
medl. Mikko Alatalo /cent
Marko Asell /sd
Leena Harkimo /saml
Kalle Jokinen /saml
Jyrki Kasvi /gröna
Lauri Kähkönen /sd

Mats Nylund /sv
Markku Pakkanen /cent
Lyly Rajala /saml
Tero Rönni /sd (delvis)
Pertti Salovaara /cent
Janne Seurujärvi /cent
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.